

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної
діяльності

СИЛАБУС
вибіркового освітнього компонента

НУМІЗМАТИКА І БОНІСТИКА У МУЗЕЙНІЙ СПРАВІ

підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство
освітньо-професійної
програми «Музейний менеджмент, культурний туризм»

Силабус освітнього компонента «НУМІЗМАТИКА І БОНІСТИКА У МУЗЕЙНІЙ СПРАВІ» підготовки бакалавра, галузі знань 02 Культура і мистецтво, спеціальності 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство, за освітньо-професійною програмою «Музейний менеджмент, культурний туризм».

Розробник: Бондаренко Г. В., професор кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності, кандидат історичних наук, професор.

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

(Надольська В. В.)

Силабус освітнього компонента затверджений на засіданні кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності

протокол № 1 від 31 серпня 2022 р.

Завідувач

кафедри:

(Гаврилюк С. В.).

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, напрям спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	Галузь знань 02 Культура і мистецтво	Вибірковий
Кількість годин/кредитів 240/8	Спеціальність 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство	Рік підготовки: 4-й Семестр: 8-й
ІНДЗ: немає		Освітньо-професійна програма «Музейний менеджмент, культурний туризм»
	Освітній ступінь бакалавр	Консультації: 16 год. Форма контролю: залік
	Мова навчання	українська

II. Інформація про викладача

ППП: Бондаренко Геннадій Васильович.

Науковий ступінь: кандидат історичних наук.

Вчене звання: професор.

Посада: професор кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності.

Контактна інформація: e-mail: bgv1946@ukr.net

Дні занять: див. електронний розклад <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу.

ОК «Нумізматика і боністика у музейній справі» належить до переліку вибіркових дисциплін підготовки бакалаврів за спеціальністю 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство, освітньо-професійною програмою «Музейний менеджмент, культурний туризм» і

спрямований на: вивчення здобувачами вищої освіти закономірностей та особливостей появи і використання грошей в Україні, місця пам'яток нумізматики і боністики у музейній справі, практик їх збереження, представлення в експозиціях музеїв України і світу; формування практичних навичок роботи з названою групою музейних предметів (монети, паперові гроші, цінні папери, фінансові документи та ін.), атрибуції предметів нумізматики і боністики, їх збереження та популяризації у музейній діяльності.

2. Пререквізити та постреквізити освітнього компонента.

Пререквізити: «Вступ до спеціальності», «Археологія», «Україна: історія, культура, ментальність», «Історія Європи», «Музезнавство», «Спеціальні історичні дисципліни», «Пам'яткознавство», «Основи атрибуції та експертизи культурних цінностей».

Постреквізити: «Кваліфікаційна робота», «Атестаційний екзамен».

3. Мета і завдання освітнього компонента.

Мета освітнього компонента – формування у здобувачів вищої освіти теоретичних знань про нумізматику і боністику, їх роль у музейній справі, найбільші нумізматичні та боністичні колекції музеїв України, світу та практичних навичок виявлення, дослідження, збереження і популяризації пам'яток нумізматики і боністики як важливих складових музейних збірок.

Основними завданнями вивчення ОК «Нумізматики і боністика у музейній справі» є: освоєння здобувачами вищої освіти теоретичних засад розвитку грошових систем та використання набутих знань у музейній справі; формування практичних умінь та навичок роботи з названою групою музейних предметів.

4. Результати навчання (компетентності).

Вивчення дисципліни дозволить здобувачу вищої освіти набути наступні компетентності:

Загальні компетентності (ЗК): ЗК 1. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК 7. Цінування і повага різноманітності та мультикультурності. ЗК 8. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК 11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК): СК 2. Здатність оцінювати найважливіші події та явища української історії у контексті світової історії. СК 3.

Здатність діяти відповідно до чинного законодавства (України та міжнародного) у галузі музейної справи, пам'яткоохоронної діяльності та культурного туризму. СК 4. Здатність до експозиційної, науково-фондової, культурно-просвітницької діяльності на основі професійно-профільованих знань. СК 6. Здатність до атрибуції й експертизи об'єктів історико-культурної спадщини.

Програмні результати навчання (ПР): ПР 1. Використовувати міждисциплінарний підхід в атрибуції об'єктів історико-культурної спадщини. ПР 2. Аналізувати й узагальнювати історико-культурний матеріал у певній системі. ПР 4. Визначати стан збереженості музейних предметів, об'єктів історико-культурної спадщини, пам'яток природи та розробляти програму відповідних пам'яткоохоронних заходів. ПР 12. Досліджувати та інтерпретувати історико-культурну інформацію музейних предметів, об'єктів культурної спадщини, природних пам'яток.

5. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ. (семін.)	Сам. роб.	Консультації	Форма контролю/ бали
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Функції грошей. Монета як історичне джерело						
Тема 1. Предмет і завдання нумізматики і боністики	6	2		4		ДС
Тема 2. Основні поняття у нумізматиці та боністиці	11	2	2	6	1	Б, ДС/4
Тема 3. Періодизація грошового обігу України та Європи	11	2	2	6	1	Б, ДС, П, Р/4
Тема 4. Найдавніші монети і монетні системи	10	2	2	6		Б, ДС, П, Р/4
Тема 5. Україна – скарбниця світової нумізматики і боністики. Одиначні знахідки, вклади, скарби	11	2	2	6	1	Б, П/4
Тема 6. Роль і функції грошей в історії та музейній справі	10	2	2	6		Б, ДС/4
Тема 7. Виникнення паперових грошей. Бони, казначейські та кредитні білети, банківські білети, асигнації тощо	10	2	2	6		Б, ДС, Р/4

Тема 8. Антична нумізматика в музеях України. Монети Причорномор'я	15	2	4	8	1	Б, ДС/8
Тема 9. Метали і сплави давніх монет Риму, Греції та новоділи	11	2	2	6	1	Б, ДС/4
Тема 10. Перші монети Давньої Русі. Златники, срібняки	11	2	2	6	1	Б, ДС/4
Тема 11. «Безмонетний період». Вагове срібло. Гривни. Ювелірні вироби	11	2	2	6	1	Б, ДС/4
Разом за змістовим модулем 1	117	22	22	66	7	44
Змістовий модуль 2. Збереження та популяризація предметів нумізматики і боністики						
Тема 12. Нумізматична література, довідники, каталоги, проспекти, буклети	15	2	2	10	1	Б, ДС/4
Тема 13. Методика формування колекцій нумізматики і боністики у музеях	15	2	2	10	1	Б, ДС/4
Тема 14. Атрибуція предметів нумізматики та боністики	22	4	4	12	2	Б, Р/8
Тема 15. Пам'ятки нумізматики і боністики в експозиційно-виставковій роботі музеїв	12	2		10		Б
Тема 16. Популяризація колекцій нумізматики і боністики	13	2	2	8	1	П, ДС, Р/4
Тема 17. Опис монет колекції Кабінету спеціальних історичних дисциплін та етнографії	11		2	8	1	РМГ/4
Тема 18. Опис паперових грошей і цінних паперів Кабінету спеціальних історичних дисциплін та етнографії	11		2	8	1	РМГ/4
Тема 19. Гроші в музеях України	11	2	2	6	1	Р, ДС/4
Тема 20. Гроші у музеях світу	13	2	2	8	1	Б, ДС/4
Разом за змістовим модулем 2	123	16	18	84	9	36

Виконання завдань самостійної роботи						20 балів
Усього годин/ балів	240	38	40	146	16	100

*Форма контролю: Б – бесіда, ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо, П – мультимедійна презентація.

6. Завдання для самостійного опрацювання

Самостійна робота здобувачів вищої освіти виконується за завданням і при методичному керівництві викладача, але без його безпосередньої участі. У ході самостійної роботи здобувачі освіти виконують завдання, спрямовані на закріплення знань і формування умінь та навичок, готуються до поточного контролю з дисципліни.

Опрацювати питання:

1. Джерела та література з нумізматики і боністики.
2. Зв’язок нумізматики і боністики з іншими дисциплінами.
3. Методологічні питання використання грошей як історичного джерела.
4. Створення колекцій грошей.
5. Підготовка мультимедійної презентації про скарби Волинської області (на вибір здобувача вищої освіти).
6. Ознайомлення із сучасними виданнями про гроші. Альманах «Волинський колекціонер».
7. Ознайомлення з діяльністю нумізматичних товариств.
8. Організація експедицій по місцях знахідок грошових скарбів.
9. Основні правила, методика проведення наукових досліджень у вивченні грошей.
11. Підготовка мультимедійної презентації про фахівця-нумізмата і його колекцію (на вибір здобувача вищої освіти).
12. Монети власного карбування в Україні і на Волині.
13. Аналіз нумізматичної і боністичної колекції Кабінету спеціальних історичних дисциплін та етнографії ВНУ імені Лесі Українки.
14. Методика підготовки монет до представлення в експозиції музею.
15. Методика підготовки паперових грошей і цінних паперів до представлення в експозиції музею.

IV. Політика оцінювання

При вивченні освітнього компонента «Нумізматика і боністика у музейній справі» передбачено обов'язковий контроль засвоєння навчального матеріалу дисципліни, віднесеного на самостійну роботу. За виконання завдань самостійної роботи можна отримати максимум 20 балів.

Поточний контроль проводиться у формі усного опитування під час семінарських занять, бесід, дискусій, роботи в малих групах, а також у формі виступів здобувачів вищої освіти з доповідями, презентаціями на практичних заняттях. Поточний контроль передбачає максимальне отримання 80 балів (20 практичних занять, за кожне з яких можна отримати максимум 4 бали).

Відвідування занять є обов'язковим. У разі підписання здобувачем вищої освіти індивідуального плану обов'язковим є відвідування лише семінарських занять. Викладач на початку вивчення освітнього компонента ознайомлює здобувачів вищої освіти із політикою оцінювання. Високо оцінюється прагнення здобувачів вищої освіти відвідувати лекції та семінарські заняття, брати участь в обговоренні дискусійних питань на лекціях та семінарських заняттях.

Недопустимими є: пропуски з неповажних причин та запізнення на заняття; користування гаджетами під час заняття (окрім випадків, передбачених навчальним планом та методичними рекомендаціями викладача); списування та плагіат.

Здобувачі вищої освіти мають дотримуватися академічної доброчесності: самостійно виконувати усі навчальні завдання. У разі використання ідей, тверджень, відомостей при виконанні усіх завдань, передбачених силабусом, необхідно у формі посилань вказувати на джерела інформації. Дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права. Дотримуватись положень «Кодексу академічної доброчесності ВНУ імені Лесі Українки».

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття з поважних причин та надав підтверджуючий документ, на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття (усно або у формі тестування) та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. Пропущені з поважних причин заняття відпрацьовуються у визначений час згідно затвердженого графіка.

Результати навчання, здобуті здобувачем освіти шляхом неформальної та/або інформальної освіти, визнаються у ВНУ імені Лесі Українки шляхом валідації. Порядок та процедура визнання регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки». Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в

неформальній освіті (професійні курси/тренінги, громадянська освіта, онлайносвіта, професійні стажування та ін.), які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, тощо, які передбачені силабусом навчальної дисципліни. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передує семестру початку вивчення освітнього компонента, або під час вивчення ОК (але не пізніше початку останнього місяця навчання, враховуючи ймовірність непідтвердження здобувачем результатів такого навчання).

Загалом оцінювання здобувачів здійснюється відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти ВНУ імені Лесі Українки». Максимальну кількість балів (100) можна набрати упродовж семестру за результатами виконання усіх видів робіт, які передбачені силабусом.

V. Підсумковий контроль

Семестровий залік виставляється здобувачам освіти на підставі результатів виконання усіх видів запланованої навчальної роботи упродовж семестру за 100-бальною шкалою. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів).

У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості – 100. Повторне складання заліку допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії.

Терміни проведення підсумкового семестрового контролю встановлюються графіком навчального процесу.

Перелік питань для підсумкового контролю:

1. Предмет вивчення нумізматики.
2. Предмет вивчення боністики.
3. Функції грошей у суспільстві.
4. Періодизація вивчення монет і монетних систем Західної Європи.
5. Атрибуція монет і бон для використання у музейній справі.
6. Атрибуція паперових грошей.
7. Дослідження з нумізматики і боністики.

8. Періодизація грошового обігу в Україні.
9. Гроші як історичне джерело.
10. Основні поняття нумізматики і боністики.
11. Метали, які використовувались для карбування монет у давнину.
12. Поява паперових грошей.
13. Україна як нумізматична скарбниця.
14. Карбування монет у Київській Русі.
15. Періоди в українській нумізматиці та боністиці.
16. Грошові системи на українських землях на початку ХХ ст.
17. Грошові системи на українських землях у роки Першої і Другої світових воєн.
18. Поява на українських землях місцевих грошей у ХХ ст.
19. Місцеві гроші у приватних колекціях і музеїв.
20. Гроші УПА – бофони (бойовий фонд).
21. Сучасна грошова система України.
22. Сучасні ювілейні та пам'ятні монети України в музейних експозиціях і виставках.
23. Музеї грошей в Україні.
24. Музеї грошей у світі.
25. Популяризація предметів нумізматики і боністики.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 – 81	
67 – 74	
60 – 66	
1 – 59	Незараховано (необхідне перескладання)

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Банкноти і монети України. Інформаційний довідковий журнал. Київ: Національний банк України, 2005. 228 с.
2. Грошові знаки та монети України. Харків : Колорит, 2005. 184 с., іл.
3. Дорофєєва Н. В, Комаринська З. М. З історії грошей України. Львів : Львівський банківський інститут НБУ. 2000. 165 с.
4. Загреба М. Монети України. 1992–2012. Каталог. Київ : Логос, 2012. 228 с., іл.

5. Лузанова А. Нумізмати́ка на сайті Британського музею. *Історія, археологія, інформаційна, бібліотечна та архівна справа: актуальні проблеми науки та освіти*: тези доповідей I Міжнародної наукової конференції, 13 травня 2020 р. Кропивницький: ЦНТУ. 2020. С.144–146.
6. Орлик В., Орлик С., Лузанова А. Інформаційний потенціал офіційних сайтів музеїв у нумізматичних дослідженнях та популяризації діяльності музейних установ. *Society. Document. Communication*. «Соціум. Документ. Комунікація». 2021. № 1 (10). С. 393–422.
7. Пасюк І. *Грошовий обіг на Волині з найдавніших часів до нашого часу*. Луцьк: Твердиня, 2008. 139 с.
8. Пушкар Н. Ю. Науковий опис предметів нумізматики, фалеристики, боністики, сфрагістики, геральдики: монет, орденів, медалей, значків, жетонів, паперових грошей, печаток, гербів: Методичні рекомендації. Луцьк, 2011. 32 с.
9. Тхоржевский Р. *Нариси історії грошей в Україні*. Тернопіль : Вид-во Карп'юка, 1999. 238 с., іл.
10. Хромова І. Нумізмати́ка в музейних Інтернет-ресурсах України. *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики*: Зб. наук. пр. К.: Ін-т історії України НАНУ, 2013. Ч. 21: Електронні інформаційні ресурси. С. 203–207.
11. Хромова І. Програмне забезпечення в нумізматичному дослідженні. Колекції. *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики*. 2015. Ч. 25. С. 173–179. URL.: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sidptm_2015_25_16.
12. Швець В. *Каталог українських грошей від 1917 року*. Львів : ЗУІВЦНК, 2000. 168 с.
13. Швець О. Використання інформаційних ресурсів у нумізматичних дослідженнях. *Тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми нумізматики в системі допоміжних історичних дисциплін»*. 5–6 листопада 2015 р. Кіровоград–Київ–Переяслав–Хмельницький, 2015. С. 15–18.
14. Шевчук О. Інформаційні можливості сайту Національного Банку України в дослідженні проблем історії грошового обігу в Україні. *Соціум. Документ. Комунікація*. Серія: Історичні науки. 2019. Вип.8. С. 320–335.
15. Шпортун О. Нумізматичні веб-сайти України. *Studia I Materialy «Forum Numizmatyczne, Pieniadz I Mennice»*. Białystok, 2016. № 1. S. 174–179.
16. Ющенко В., Панченко В. *Історія української гривні*. Національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Бібліотека українця, 1999. 112 с.

17. Kotsur V. Methodological issues of modern numismatic research: materials of «black» archeology and scientific research. *Forum Numizmatyczne: Peniadz i mennice*. 2016. № 1. Pp. 7–9.

18. Mielczarek M., Orlyk, V. New find of Olbian coins. Tarashcha district, Kyiv region, Ukraine. *Skhidnoievropeiskyi Istorychnyi Visnyk [East European Historical Bulletin]*. 2019. № 13. P. 33–39.

19. Myzgin K. Roman Republican Coins and Their Imitations from the Territory of Ukraine and Belarus. Warszawa. 2017. 290 p.

Internet-ресурси:

1. Асоціація нумізматів та колекціонерів України. URL: <https://anu.net.ua/ua/>
2. Колекція. Товари для колекціонування. URL: <https://www.collection.net.ua/>
3. Музей грошей Національного банку України. URL: <https://museum.bank.gov.ua/museum/#contacts>
4. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/uah/investment-coins>
5. Одеський музей нумізматики. URL: <http://museum.com.ua/>